

Ravintolisien sääntely kuluttajansuojan näkökulmasta

Oppimateriaali oikeustradenomiopintoihin

Anni Vaismaa

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2024

Liiketalouden koulutusohjelma
Juridiikka

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Juridiikka

VAISMAA, ANNI:
Ravintolisien sääntely kuluttajansuojan näkökulmasta
Oppimateriaali oikeustradenomiopintoihin

Opinnäytetyö 54 sivua, joista liitteitä 22 sivua
Toukokuu 2024

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan elintarvikelainsäädäntöä ja ravintolisien sääntelyä keskittyen erityisesti kuluttajansuojan näkökulmaan. Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli tuottaa oppimateriaalia Tampereen ammattikorkeakoulun oikeustradenomiopintoihin. Työn tilaajana toimi Tampereen ammattikorkeakoulu ja liiketalouden koulutusohjelman juridiikan opintosuuntauksen opettaja OTT Jouni Ranta.

Työn tavoitteena oli tutustuttaa opiskelijat elintarvikelainsäädäntöön ja ravintolisiä koskevaan erityiseen elintarvikesääntelyyn informatiivisen ja selkeän oppimateriaalin avulla erilaiset oppimistyylit huomioiden. Opinnäytetyön tietoperusta tuotettiin pääosin oikeusdogmaattisen eli lainopillisen menetelmän avulla, vastaten tutkimuskysymyksiin voimassa olevan oikeuden pohjalta. Pääasiallisina lähteinä työssä käytettiin lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta ja erilaisia viranomaislähteitä.

Opinnäytetyö koostuu raportista sekä tuotoksena syntyneestä oppimateriaalista, johon kuuluu PowerPoint-diasarja ja Moodle-oppimisympäristöön luotu verkkotentti. Oppimateriaali toimitettiin tilaajalle muokattavassa muodossa, jotta sitä on mahdollista päivittää tarpeen vaatiessa. Oikeat vastaukset Moodle-tentin kysymyksiin toimitettiin ainoastaan tilaajalle.

Asiasanat: ravintolisät, elintarvikeoikeus, kuluttajansuoja, oppimateriaali

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Jurisprudence

VAISMAA, ANNI:
Regulation of Dietary Supplements from the Perspective of Consumer Protection
Learning Material for Legal Business Administration Studies

Bachelor's thesis 54 pages, appendices 22 pages
May 2024

This thesis scrutinizes food legislation and the regulation of dietary supplements, with a particular emphasis on consumer protection. It is a functional thesis, designed to generate learning material for legal business administration studies at Tampere University of Applied Sciences. The thesis was commissioned by Tampere University of Applied Sciences and Doctor of Jurisprudence Jouni Ranta, a teacher of the jurisprudence orientation of the degree programme in Business Administration.

This thesis's objective was to acquaint students with food law and the regulation of dietary supplements through clear and informative learning material, considering various learning styles. The theoretical framework of the thesis was constructed using a legal research method to answer the research questions based on the currently applicable law. Legislation, legal literature, and various official sources served as the primary sources.

The thesis comprises a report and learning material, which includes a PowerPoint slideshow and an exam created in the Moodle online learning environment. The learning material was provided to the commissioner of the thesis in a customizable format to facilitate updates. The correct answers to the Moodle online exam were exclusively delivered to the commissioner.

Key words: dietary supplements, food law, consumer protection, learning material

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
	1.1. Työn tarkoitus, tavoite ja tausta.....	7
	1.2. Toteutustapa ja käytettävät menetelmät	7
	1.3. Työn rajaus ja tutkimuskysymykset.....	8
	1.4. Työn rakenne	8
2	ELINTARVIKEOIKEUS	10
	2.1. Yleistä	10
	2.2. Keskeinen lainsäädäntö	11
	2.3. Elintarvikelainsäädännön kehitys	13
3	RAVINTOLISÄT JA NIIDEN SÄÄNTELY	15
	3.1. Ravintolisät	15
	3.2. Ravintolisien sisältö.....	16
	3.3. Ravintolisien valmistus.....	17
	3.4. Ravintolisien pakkausmerkinnät.....	17
	3.5. Ravintolisien markkinointi.....	18
	3.6. Ravintolisien myynti	18
	3.7. Ravintolisien maahantuonti	19
4	ELINTARVIKEVALVONTA	20
	4.1. Yleistä	20
	4.2. Valvontaviranomaiset.....	20
	4.2.1 Ruokavirasto	20
	4.2.2 Aluehallintovirastot	21
	4.2.3 Kunnan viranomaiset.....	21
	4.2.4 Tulli.....	21
	4.2.5 EFSA	22
	4.3. Elintarvikevalvonnan keinoja	23
	4.3.1 Omavalvonta ja omavalvontasuunnitelma	23
	4.3.2 Ravintolisäilmoitus.....	24
	4.3.3 Pakkokeinot, sanktiot ja rangaistukset.....	24
5	OPPIMATERIAALIN LAATIMINEN	26
6	OPINNÄYTETYÖPROSESSI	28
7	POHDINTA	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	33
	Liite 1. PowerPoint-diasarja	33
	Liite 2. Moodle-tentti.....	52

LYHENTEET JA TERMIT

Elintarviketietoasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, annettu 25 päivänä lokakuuta 2011, elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta
EU	Euroopan unioni
EY	Euroopan yhteisö
OTT	Oikeustieteen tohtori
Ravintolisäasetus	Maa- ja metsätalousministeriön asetus ravintolisistä 26.1.2010/78
Ravintolisädirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/46/EY, annettu 10 päivänä kesäkuuta 2002, ravintolisiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä
Ravitsemus- ja terveystieteasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006, annettu 20 päivänä joulukuuta 2006, elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystieteistä
TAMK	Tampereen ammattikorkeakoulu
Uuselintarvikeasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2283, annettu 25 päivänä marraskuuta 2015, uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta

Yleinen

elintarvikeasetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002, annettu 28 päivänä tammikuuta 2002, elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä

Yleinen

hygienia-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, elintarvikehygieniasta

1 JOHDANTO

1.1. Työn tarkoitus, tavoite ja tausta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman oikeustradenomiopintoihin ravintolisien sääntelyä koskevaa oppimateriaalia. Koska elintarvikeoikeutta ei muuten käsitellä TAMKIn oikeustradenomiopintoihin sisältyvillä opintojaksoilla, opinnäytetyön raportissa ja oppimateriaalissa tutustutaan ravintolisien sääntelyn lisäksi myös elintarvikelainsäädäntöön yleisellä tasolla. Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt elintarvikeoikeudellinen oppimateriaali tuo monipuolisuutta oikeustradenomiopinnoissa käytettäviin oppimateriaaleihin ja tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden laajentaa oikeudellista osaamistaan.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat elintarvikelainsäädäntöön ja ravintolisiä koskevaan erityiseen elintarvikesääntelyyn informatiivisen ja selkeän oppimateriaalin avulla. Oppimateriaalia suunniteltaessa pyritään huomioimaan saavutettavuus ja erilaiset oppimistyyli. Oikeustradenomiopiskelijoiden lisäksi oppimateriaali soveltuu kenelle tahansa aiheesta kiinnostuneelle. Elintarvikeoikeuden erityispiirteiden takia oppimateriaalia ei suunnata tietylle opintojaksolle.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulu ja juridii-
kan opintosuuntauksen opettaja OTT Jouni Ranta. Aihe valikoitui opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta elintarvikealaa kohtaan. Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti myös huomio siitä, että useat olemassa olevat ravintolisien sääntelyä koskevat oppaat on koottu ennen elintarvikelain uudistamista, joten niiden tieto on osittain vanhentunutta.

1.2. Toteutustapa ja käytettävät menetelmät

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa oppimateriaalia Tampereen ammattikorkeakoulun oikeustradenomiopintoihin, joten kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön toiminnallinen osuus eli tuotos on

aina jokin tietylle kohderyhmälle suunnattu konkreettinen tuote, kuten itseopiskelumateriaali, tapahtuma tai apuväline. Vaikkakin tuotos tavallisesti mukailee raportin sisältöä, on se kuitenkin sisällöllisesti erilainen kuin opinnäytetyön raportti. Opinnäytetyön tuotos suunnitellaan valittua kohderyhmää palvelevaksi. (Vilka & Airaksinen 2003, 38, 51.)

Opinnäytetyön laatimisessa käytetty tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Lainopillinen tutkimus selvittää voimassa olevaa oikeutta ja voimassa olevien oikeusnormien sisältöä. Lainopin tehtäviä ovat oikeussäännösten tulkinta ja systematisointi. (Keinänen & Väättänen 2016, 252.)

1.3. Työn rajaus ja tutkimuskysymykset

Työn rajaus tarkentui opinnäytetyöprosessin edetessä. Pidin lähtökohtana sitä, että elintarvikeoikeus ei ole suurimmalle osalle opiskelijoista ennestään tuttu aihealue, joten näin tärkeänä käsitellä aihetta riittävän yleisellä tasolla ennen yksityiskohtaisemman sääntelyn tarkastelua.

Opinnäytetyön raportti ja työn tuotoksena syntynyt oppimateriaali pyrkivät vastaamaan seuraavaan tutkimuskysymykseen: Miten kuluttajansuojan toteutuminen ravintolisien osalta pyritään varmistamaan elintarvikeoikeudessa?

Tutkimuskysymys on pilkottu kolmeen alakysymykseen:

1. Mitkä ovat elintarvikeoikeuden pääpiirteet?
2. Mitä ovat ravintolisät ja miten niitä säännellään Suomessa ja Euroopan unionin tasolla?
3. Miten ja minkä tahojen toimesta ravintolisien turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta valvotaan?

1.4. Työn rakenne

Opinnäytetyön raportti sisältää aiheen teoreettisen perustan, jonka pohjalta oppimateriaali on koostettu. Tutkimuskysymyksen alakysymyksineen muodostavat

raportin rakenteen. Rakenne on kolmiportainen, sillä jokaiseen alakysymykseen vastataan omassa luvussaan.

Raportin luvussa 2 tutustutaan elintarvikeoikeuteen ja elintarvikelainsäädäntöön yleisellä tasolla, luvussa 3 ravintolisiin ja niiden sääntelyyn ja luvussa 4 elintarvikevalvontaan. Varsinaisen teoriaosuuden jälkeen raportin luvussa 5 käydään läpi työn toiminnallisen osuuden eli oppimateriaalin toteuttamista sekä sen laatimissa käytettyjä pedagogisia ratkaisuja. Luvussa 6 käsitellään opinnäytetyöprosessia yleisesti ja luku 7 sisältää pohdintaa opinnäytetyön aiheesta ja sen lopputuloksista.

Oppimateriaali, joka koostuu PowerPoint-diasarjasta (liite 1) ja Moodle-verkkotentistä (liite 2), liitetään raportin loppuun.

2 ELINTARVIKEOIKEUS

2.1. Yleistä

Yleisen elintarvikeasetuksen 2 artiklan mukaan elintarvikkeella tarkoitetaan sellaisia aineita tai tuotteita, joiden voidaan kohtuudella olettaa olevan tarkoitettu ihmisten syötäväksi. Elintarvike voi olla jalostamaton, osittain jalostettu tai täysin jalostettu. Ruokien lisäksi elintarvikkeiksi luetaan pullovesi, muut juomat, ravintolisät ja purukumi sekä erityisille ryhmille tarkoitettut elintarvikkeet, joita ovat kliiniset ravintovalmisteet ja äidinmaidonkorvikkeet. Elintarvikkeiksi ei lueta rehuja, eläviä eläimiä, kasveja ennen niiden korjuuta, lääkkeitä, kosmeettisia valmisteita, tupakkatuotteita, huumeita ja psykotrooppisia aineita eikä tuotteiden ja prosessien jäämiä ja epäpuhtauksia. (Heinonen 2021, 65.)

Elintarvikeoikeudella tarkoitetaan eri oikeudenaloihin kuuluvia osia yhdistelevää säädöskokonaisuutta, joka käsittelee yhtä elinkeinoa ja teollisuuden alaa, eli ruokaan liittyvää taloudellista toimintaa. Se ei siis muodosta omaa oikeudenalaansa. Elintarvikelainsäädäntö yhdistelee muun muassa kauppaoikeutta, ympäristöoikeutta sekä sopimus- ja velvoiteoikeutta. Kauppaoikeuteen kuuluvan kuluttajansuojaoikeuden tärkeimpiä osa-alueita elintarvikelainsäädännön kannalta ovat tuoteturvallisuus ja sopimattoman markkinoinnin kieltä. Koska kuluttajansuojan lisäksi elintarvikelainsäädännön tavoitteisiin kuuluu muun muassa biodiversiteetin suojeleminen ja luonnon pilaantumisen ehkäiseminen, on myös ympäristöoikeus olennainen osa elintarvikeoikeutta. Elintarvikelainsäädäntö tarkastelee myös sopimus- ja velvoiteoikeudellisia kysymyksiä muun muassa tuotevirheiden ja määräystenvastaisesti toteutetun markkinoinnin tapauksissa. Näiden lisäksi elintarvikelainsäädäntöön liittyy esimerkiksi valtiosääntöoikeutta, hallinto-oikeutta ja rikosoikeutta lainsäädännön laatimisen, instituutioiden, lupa- ja ilmoitusmenettelyiden sekä elintarvikerikosten ja -rikkomusten kautta. (Lähtenmäki-Uutela 2007, 10–12.)

Elintarvikeoikeus perustuu vahvasti ylikansallisen tason sääntelyyn. Sen päätaavoitteena on maailmanlaajuisten markkinoiden avaaminen ja kaupan esteiden

poistaminen. Tämän lisäksi pyritään hallitsemaan elintarvikehuollon terveysriskejä sekä tuotantoon liittyviä ympäristövaikutuksia. Varsinainen elintarvikesääntely voidaan jakaa yleiseen ja erityiseen sääntelyyn. Yleinen elintarvikesääntely koskee kaikkia elintarvikkeita, kun taas erityinen elintarvikesääntely vain tiettyjä elintarvikkeita, kuten ravintolisiä. (Hollo 2008, 6, 18.)

Elintarvikeoikeus voidaan jakaa karkeasti elintarvikehuoltoon ja ruokahuoltoon. Elintarvikehuollolla tarkoitetaan elintarviketoimintojen turvallisuuden valvontaa, joka perustuu pohjimmiltaan ruoan alkutuotantoon eli maatalouteen, karjatalouteen ja kalastukseen. Ruokahuolto taas käsittää itse ravinnon saatavuuden turvaamisen, eli sen tavoitteena on tyydyttää ihmisen perustarve ja turvata perusoikeus ravintoon. (Hollo 2008, 4–5.)

Elintarvikelainsäädäntöön liittyvän oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden puutteen vuoksi juristit harvoin tuntevat elintarvikelainsäädäntöä. Oikeudelliset riidat elintarvikelainsäädäntöasioissa ovat harvinaisia, koska viranomaisten rooli on keskustelevalle - ne vastaavat pitkälti alan toimijoiden ohjaamisesta ja neuvottelevat juridisista kysymyksistä etukäteen heidän kanssaan. Vaikka pehmeän sääntelyn piiriin kuuluvien viranomaisohjeiden ja yksityisen sääntelyn velvoittavuus on herättänyt paljon keskustelua, on niiden noudattaminen toimijalle käytännössä välttämätöntä. Elintarvikealalla tärkeää soft law -aineistoa ovat viranomaisten lain soveltamista koskevat oppaat. (Lähtenmäki-Uutela 2006, 26, 36; Sorsa 2015, 6.)

2.2. Keskeinen lainsäädäntö

Suomessa elintarvikeoikeutta oikeudenalana ei ole oikeustieteellisesti kehitetty, mutta tästä huolimatta lainsäädäntö on runsasta ja yksityiskohtaista (Hollo 2008, 3). Pääasiassa se perustuu Euroopan unionin lukuisiin asetuksiin, jotka ovat suoraan sovellettavia (Tieteen termipankki 2023).

Keskeisin kansallinen säädös on elintarvikelaki (297/2021). Alun perin elintarvikelaki säädettiin vuonna 1941, jonka jälkeen sitä uudistettiin vuosina 1995 ja

2006, kunnes uusi elintarvikelaki otettiin käyttöön huhtikuussa 2021. Viimeisimmän uudistuksen tavoitteena oli elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan sujuvoittaminen sekä elintarvikevalvonnan riskiperusteisuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen. Lisäksi selkiytettiin lain suhdetta EU-lainsäädäntöön. (Ijäs & Välimäki 2004, 112; Valtioneuvosto 2021.)

Elintarvikelain 1 §:n mukaan sen tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja sekä edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Elintarvikelakia sovelletaan sen 2 §:n mukaisesti elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa. Elintarvikelaki ei koske yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettua alkutuotantoa, omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistusta, käsittelyä tai varastointia yksityistaloudessa eikä alkoholijuomia tai alkoholivalmisteita siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä. 3 §:n mukaan elintarvikelakia sovelletaan myös lukuisten elintarvikkeita, elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan yhteisön säädösten täytäntöönpanoon siltä osin, kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muun lain nojalla. Tällaisia säädöksiä ovat muun muassa yleinen elintarvikeasetus, yleinen hygienia-asetus ja uuselintarvikeasetus.

Kansallisen lainsäädännön lisäksi eurooppalaisella elintarvikesäätelyllä on keskeinen merkitys elintarvikeoikeuden perustuessa pääosin ylikansalliseen sääntelyyn. Alkutuotannon näkökulmasta ylikansallisuuteen on kolme keskeistä syytä, jotka ovat tuotannon sääntely, markkinoiden toimivuuden ja kilpailun vapauden turvaaminen sekä lopputuotteiden eli elintarvikkeiden turvallisuusvalvonta. (Hollo 2008, 6, 21.)

2.3. Elintarvikelainsäädännön kehitys

Ensimmäinen elintarvikelaki säädettiin vuonna 1941. Se oli yleisluontoinen puitelaki, jossa säännöksiä oli vain niukasti. Tarkemmat määräykset lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annettiin asetuksilla, ja vuoteen 1993 mennessä sen nojalla olikin annettu 70 erityyppistä säädöstä. (Lähtenmäki-Uutela 2006, 5–6.)

Alkuperäinen elintarvikelaki oli voimassa yli 50 vuotta ennen kuin se vuonna 1995 uudistui. Syntyi kolmen lain järjestelmä, johon kuuluivat elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (hygienialaki, 1195/1996) ja terveydensuojelulaki (763/1994). (Lähtenmäki-Uutela 2006, 7–10.)

Toista kertaa laki uudistui merkittävästi vuonna 2006. Maa- ja metsätalousministeriön mukaan kolmen lain kokemukset, uusi EU-lainsäädäntö, uusi perustuslaki ja elintarvikevalvonnan kehittäminen olivat tekijät uuden lain tarpeen ja muotoilun taustalla. Lain tavoitteet pysyivät edelleen samoina kuin aiemmin. Vuoden 2006 elintarvikelain uudistuksella paikkailtiin 90-luvun lakiuudistuksessa jääneitä aukkoja. Maaliskuussa 2006 voimaan tullut elintarvikelaki yhdisti vuonna 1995 säädetyt elintarvikelain ja hygienialain sekä terveydensuojelulain luvun elintarvikehygieniasta koskien yhdeksi kokonaisuudeksi. Uudistuksen myötä myös alkutuotanto tuli lain piiriin. Elintarvikevalvontaa pyrittiin kehittämään ja tehostamaan muun muassa säätämällä elintarvikeviraston laadittavaksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Lisäksi uudistuksessa täsmennettiin perustuslain ja EY:n elintarvikelainsäädännön edellyttämällä tavalla alemmanasteisten säädösten antamista ja hallinnollisten pakkokeinojen käyttämistä. Tuolloin myös perustettiin elintarvikeeturvallisuusvirasto Evira. (Lähtenmäki-Uutela 2006, 12–17.)

Seuraavan kerran elintarvikelakia uudistettiin vuonna 2021. Hallituksen esityksessä todettiin siihen saakka voimassa olleen lain olevan hajanainen johtuen siitä, että lakia oli muutettu yli 20 kertaa. Tämän vuoksi lain käytettävyys oli kärsinyt. Hallituksen esityksen mukaan elintarvikelain uudistamisen tavoitteena oli käytettävyyden parantamisen lisäksi päivittää se vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa ja kohdentaa valvontaa elintarvikehuoneistojen sijaan elintarviketoimintaan, mikä vastaa paremmin nykyistä toimintaympäristöä. (HE 3/2021 vp, 3–4.)

Uuden elintarvikelain valmistelun lähtökohtana käytettiin alkuvuodesta 2019 rauennutta hallituksen esitystä elintarvikelaiksi (HE 262/2018 vp), jonka valmistelun lähtökohtana taas oli käytetty vuonna 2014 elintarvikealan toimijoille teetettyä kyselyä. Kyselyssä oli kartoitettu elintarvikelain vastaavuutta 2010-luvun ja tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin. (HE 3/2021 vp, 4.)

Uusi elintarvikelaki tuli voimaan 21.4.2021. Elintarvikelainsäädännön määrä on merkittävästi lisääntynyt sen jälkeen, kun alkuperäinen elintarvikelaki säädettiin vuonna 1941.

3 RAVINTOLISÄT JA NIIDEN SÄÄNTELY

3.1. Ravintolisät

Ravintolisällä tarkoitetaan valmiiksi pakattuna valmistena myytävää elintarviketta, joka voi olla esimerkiksi puriste, kapseli, pastilli, tabletti, pilleri, jauhe, tiiviste, uute tai neste. Sen tarkoituksena on täydentää ruokavaliota tai muutoin vaikuttaa ihmisen ravitsemuksellisiin tai fysiologisiin toimintoihin. Ravintolisä voi sisältää esimerkiksi vitamiineja, kivennäisaineita tai rasvahappoja. Ruokavalion kannalta siitä saatavalla energiamäärällä ei ole merkitystä. Tavallisin ravintolisä on D-vitamiini. (Schwab & Fogelholm 2020, 16; Koski 2021, 60.)

Maa- ja metsätalousministeriön antaman ravintolisäasetuksen 2 §:n mukaan ravintolisälle ominaisella aineella tarkoitetaan ravintoainetta, jolla on ravitsemuksellisia tai fysiologisia vaikutuksia. Tällaisia ravintoaineita ovat esimerkiksi vitamiinit ja kivennäisaineet.

Ravintolisiä ei tule sekoittaa lääkkeisiin, eikä niitä saa markkinoida sairauden hoitoon, ennaltaehkäisyyn tai parantamiseen. Lääkkeellisiä vaikutuksia tai väitteitä ei saa esittää myöskään ravintolisän pakkausmerkinnöissä tai esillepanossa. Mikäli valmiste on tarkoitettu käytettäväksi lääkelaissa säädetyn lääkkeen määritelmän mukaisesti, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea voi luokitella sen lääkkeeksi. Vaikka ravintolisillä ei olekaan lääkkeellisiä vaikutuksia, niiden käyttö voi olla oleellinen tieto taudinmäärityksessä ja hoidossa, sillä yhteisvaikutukset lääkkeiden kanssa ovat mahdollisia. Ravintolisien mahdollisista haittavaikutuksista tulee lääkkeiden haittavaikutusten tavoin raportoida lääkärille tai apteekin henkilökunnalle, jolloin kuvaus oireista välitetään valvontaviranomaiselle. (Koski 2021, 60, 63; Ruokavirasto 2023d.)

Mahdollisia syitä ravintolisien käytölle on monia. Kuten ravintolisädirektiivin johdanto-osan 3 kappaleessa todetaan, tavanomaisissa olosuhteissa monipuolisesta ja tasapainoisesta ruokavaliosta on mahdollista kaikki tarvittavat terveyttä ja kehitystä ylläpitävät ravintoaineet. Kaikissa väestöryhmissä tällaista ihanneti-

lannetta ei tutkimusten mukaan kuitenkaan saavuteta, jolloin erilaisten ravintolien käyttö saattaa olla perusteltua. Ravintolisädirektiivin johdanto-osan 4 kappaleessa todetaan, että osa kuluttajista saattaa haluta käyttää ravintolisiä täydentäkseen tiettyjen ravintoaineiden saantia erityisen elämäntyylin tai muiden syiden vuoksi.

Pääsääntöisesti kaikkea yleisesti elintarvikkeita koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan myös ravintolisiin. Elintarvikelain lisäksi keskeisiä säädöksiä ovat ravintolisädirektiivi ja ravintolisäasetus. Ravintolisädirektiivi siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen pantiin täytäntöön maa- ja metsätalousministeriön antamalla ravintolisäasetuksella. Uuselintarvikeasetus, elintarviketietoasetus ja ravitsemus- ja terveystieteasetus sekä lääkelaki (395/1987), erityisesti sen 3 §, joka sisältää lääkkeen määritelmän, ovat myös keskeisiä ravintolisiä koskevaa sääntelyä tarkastellessa. Lääkelakiin liittyy oleellisesti myös lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuskeskuksen päätös lääkeluettelosta (183/2022). (Ruokavirasto 2023c.)

3.2. Ravintolisien sisältö

Suomen ja Euroopan unionin tasolla lainsäädäntö rajaa, mitä aineita ravintolisät saavat sisältää. Sallitut ainesosat on määritelty EU-tason asetuksilla ja direktiiveillä.

Ravintolisädirektiivin johdanto-osan 9 kappaleen mukaan ravintolisissä tulisi sallia vain ne vitamiinit ja kivennäisaineet, jotka ovat luonnollisesti osa ruokavaliota ja joita tavallisesti saadaan ruoasta. On kuitenkin huomioitava, ettei niiden käyttö välttämättä ole tarpeen jokapäiväisessä ruokavaliossa. Direktiivissä määriteltiin ravintolisissä sallitut vitamiinit ja kivennäisaineet sekä niiden enimmäis- ja vähimmäismäärät. Ravintolisädirektiivin 5 artiklan mukaan direktiivissä määritellyt enimmäis- ja vähimmäismäärät on vahvistettu valmistajan suosittelman päivittäisen annoksen mukaisesti ottaen huomioon myös tieteellisten tutkimusten ja riskinarviointien perusteella vahvistetut suurimmat turvalliset raja-arvot sekä vertailuarvot väestön jo saamista vitamiini- ja kivennäisainemääristä. Ravintolisädirektiivissä vahvistettiin luettelo ravintolisien valmistuksessa sallituista vitamiini-

neista ja kivennäisaineista sekä niitä sisältävistä aineista, mutta myöhemmin komission asetuksella (EY) N:o 1170/2009, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/46/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse sellaisten vitamiinien ja kivennäisaineiden ja niiden muotojen luetteloista, joita voidaan lisätä elintarvikkeisiin, ravintolisät mukaan luettuina tehtiin muutoksia näihin luetteluihin. Asetuksen liitteet I ja II korvasivat kokonaisuudessaan ravintolisädirektiivin liitteet I ja II.

3.3. Ravintolisien valmistus

Komission asetuksella (EY) N:o 1170/2009 on rajattu, mitä vitamiini- ja kivennäisaineita voidaan käyttää ravintolisien valmistuksessa. Asetus ei koske vitamiinien ja kivennäisaineiden luontaisia lähteitä (Evira 2016, 7). Ravintolisädirektiivin johdanto-osan 11 kappaleen mukaan ravintolisien valmistuksessa käytettävien kemiallisten aineiden on oltava sekä turvallisia että elimistön hyödynnettävissä. Ravintoaineiden lisäksi ravintolisien valmistuksessa voidaan käyttää muitakin aineita. Ne voivat olla esimerkiksi rasva- tai aminohappoja, entsyymejä tai yrtejä (Evira 2016, 11).

3.4. Ravintolisien pakkausmerkinnät

Ravintolisien pakkausmerkinnöille on ravintolisädirektiivissä asetettu vaatimuksia. Direktiivin 6 artiklan mukaan pakollisia tietoja pakkausmerkinnöissä ovat ravintoaineiden tai aineiden luokkien nimet tai kuvaus näiden luonteesta, päivittäisen kulutuksen suositeltu annos, ilmoitus siitä, ettei ravintolisää tule käyttää monipuolisen ruokavalion korvikkeena sekä varoitukset, joiden mukaan ilmoitettua suositeltua päivittäistä annosta ei tule ylittää eikä tuotetta saa säilyttää pikkulasten ulottuvissa.

Ravintolisädirektiivin 7 artikla kieltää pakkausmerkinnöissä väitteet, joiden mukaan tasapainoisesta, monipuolisesta ruokavaliosta ei tavallisesti saisi riittävästi

ravintoaineita. Myös väitteet ravintolisien vaikutuksista sairauksien ehkäisyyn sekä niiden parantamiseen ja hoitamiseen kielletään direktiivin 6 artiklassa.

Ravintolisädirektiivin 8 artiklan mukaan valmisteen pakkausmerkinnöissä on numeroin ilmoitettava ravintoaineiden tai sellaisten aineiden, joilla on ravitsemuksellisia tai fysiologisia vaikutuksia, määrät. Tämä tulee tehdä pakkausmerkinnöissä mainittuna valmistajan suosittelemana valmisteen päivittäisenä annoksena. Määrä on tarvittaessa ilmaistava myös prosenttiosuutena vertailuarvoista, kun kyseessä on vitamiini tai kivennäisaine.

3.5. Ravintolisien markkinointi

Ravintolisien markkinoinnissa ei saa esittää kiellettyjä terveys- tai ravitsemusväitteitä eikä lääkkeellisiä väitteitä (Evira 2016, 26–28). Ravintolisädirektiivin 7 artiklan mukaan on kiellettyä antaa vaikutelmaa, jonka mukaan tasapainoisesta ja monipuolisesta ruokavaliosta ei yleisesti ottaen saisi riittävästi ravintoaineita. Ravintolisädirektiivin 6 artikla kieltää myös esittämästä ravintolisien mainonnassa väitteitä tai viittauksia liittyen ihmisen sairauksien ennaltaehkäisyyn, hoitoon tai parantamiseen. Ravintolisien markkinointiin sovelletaan myös kuluttajansuojalaki (38/1978), jonka 2 luvun 1 § kieltää hyvän tavan vastaisen markkinoinnin ja kuluttajien kannalta sopimattoman menettelyn.

3.6. Ravintolisien myynti

Ravintolisien myyntikanavien kirjo on nykyään hyvin laaja; ravintolisiä myydään ruoka- ja luontaistuotekauppojen ja apteekkien lisäksi muun muassa internetissä, kuntosaleilla, urheiluliikkeissä ja kauneushoitoloissa (Autio 2019). Pääsääntöisesti niiden myynti on sallittua ainoastaan elintarvikehuoneistoissa. Elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan myytäväksi tai luovutettavaksi tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistamiseen, säilyttämiseen, kuljettamiseen, kaupan pitämiseen, tarjoiluun tai muuhun käsittelyyn tarkoitettua rakennusta, huoneistoa, niiden osaa taikka muuta ulko- tai sisätilaa. (Evira 2016, 36.)

Ravintolisädirektiivin 3 artiklan mukaan on unionin jäsenvaltioiden vastuulla huolehtia siitä, että yhteisön alueella pidetään kaupan ainoastaan ravintolisädirektiivissä vahvistetut säännöt täyttäviä ravintolisiä.

3.7. Ravintolisien maahantuonti

Elintarvikelain 6 §:n mukaan ravintolisien maahantuonnista on tehtävä ilmoitus Ruokavirastolle. Ilmoitus tulee tehdä myös valmisteen koostumuksen muuttuessa sille ominaisten aineiden osalta. Ravintolisien maahantuonnissa on noudatettava tarkkaavaisuutta, sillä yhdessä maassa ravintolisänä myytävä valmiste saatetaan toisessa maassa katsoa lääkkeeksi. Lääkkeiden tuonnissa taas on rajoituksia ja kieltoja. (Tulli n.d.)

4 ELINTARVIKEVALVONTA

4.1. Yleistä

Elintarvikevalvonnan avulla varmistetaan kuluttajille päätyvien elintarvikkeiden mikrobiologinen, kemiallinen ja fysikaalinen turvallisuus sekä niistä annettujen laatu- ja koostumustietojen oikeellisuus. Ensisijaisesti toimintaa harjoittava taho pyrkii tähän omavalvonnan kautta, mutta omavalvonnan toimivuudesta ja sen riittävydestä varmistutaan eri viranomaisten suorittaman elintarvikevalvonnan ja ohjauksen avulla. (Aluehallintovirasto n.d.)

Koska ravintolisät luokitellaan elintarvikkeiksi, niihin kohdistuu täysin samoja valvontatoimia kuin tavalliseen ruokaankin. Suomessa elintarvikeketjun turvallisuutta ja laatua valvoo valvontaviranomaisten verkosto, joka muodostuu kunnista, aluehallintovirastoista, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista, Tullista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta, Puolustusvoimista, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesista sekä Ruokavirastosta. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa lainsäädännön valmistelu- ja kehittämistyöstä. Monitahoisen valvontaviranomaisten verkoston tavoitteena on tehokas elintarvikeketjun valvonta kaikissa sen vaiheissa. (Ruokavirasto 2022.)

4.2. Valvontaviranomaiset

4.2.1 Ruokavirasto

Elintarvikelain mukaisesti Ruokavirasto ohjaa, kehittää, suunnittelee ja suorittaa elintarvikevalvontaa koko Suomen alueella. Ruokaviraston tehtävät on määritelty elintarvikelain 24 §:ssä. Niihin kuuluu muun muassa aluehallintovirastojen ohjaaminen elintarvikevalvonnan toteuttamisessa, EU-lainsäädännössä edellytettävien ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelemine ja toteuttaminen yhteistyössä kuntien kanssa sekä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä vastaaminen. Ruokavirasto on lisäksi

RASFF-hälytysjärjestelmän virallinen kansallinen yhteyspiste (Ruokavirasto 2023a).

4.2.2 Kunnan viranomaiset

Elintarvikevalvonta on suurimmaksi osin kuntien vastuulla. Ne ovat organisoineet elintarvikevalvonnan yhteistoiminta-alueittain. Kunnallisia elintarvikevalvontaviranomaisia ovat esimerkiksi eläinlääkärit ja terveystarkastajat. Heiltä on myös mahdollista saada neuvontaa elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa. (Aluehallintovirasto n.d.)

Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset vastaavat käytännön elintarvikevalvonnasta. Kunnallisen elintarvikevalvonnan painopiste ravintolisien osalta on erityisesti valmistajien, pakkaajien, maahantuojien ja tukkumyyjien toiminnassa. (Evira 2016, 41.)

4.2.3 Aluehallintovirastot

Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat kuntien elintarvikevalvontaa ja elintarvikemääräysten noudattamista omilla toimialueillaan. Tämän lisäksi aluehallintovirastot toimivat alueellisen elintarvikevalvonnan asiantuntijoina ja voivat siten antaa asiantuntijalausuntoja alueelliseen elintarvikevalvontaan liittyen. Aluehallintovirastoissa elintarvikevalvonnan tehtävistä vastaavat ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat. (Aluehallintovirasto n.d.)

4.2.4 Tulli

Tullilla on näytteenottosuunnitelma ei-eläinperäisten tuontielintarvikkeiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden valvontaa varten. Tuontia valvotaan niin EU:n sisä- kuin ulkokaupassa. Näytteiden tutkimisesta vastaa Tullilaboratorio, ja saaduista tuloksista raportoidaan esimerkiksi Ruokavirastolle ja EU-komissiolle.

Valvonta kohdistuu kaupalliseen tuontiin ja kohdennetaan tuotteisiin, joiden voidaan riskiarvion perusteella todennäköisimmin olettaa poikkeavan niille asetetuista määräyksistä. (Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonta n.d.)

Ravintolisien valvonta on perusteltua, sillä viime vuosina määräysten vastaisia tuotteita on todettu eniten juuri ravintolisien tuoteryhmässä. Vuonna 2021 Tullin tutkimista valmisteista jopa 76 % todettiin määräysten vastaisiksi. Ravintolisien kohdalla Tulli voi tutkia muun muassa valmisteiden mikrobiologista laatua tai sitä, sisältävätkö ne kiellettyjä lääkeaineita tai rohdoskasveja. Huomautuksen antamiseen tai tuotteen hylkäämiseen voivat johtaa myös virheelliset pakkausmerkinnät ja terveysväittämät sekä kiellettyjen lisäaineiden käyttäminen. Tavanomaisessa valvonnassa hylkäämiseen johtavat useimmiten virheelliset pakkausmerkinnät. (Tulli 2022.)

Tullin todetessa tuontielintarvikkeen olevan määräysten vastainen, sen tuoteturvallisuusyksikkö antaa asiasta päätöksen. Tällöin tullattuja tuotteita ei luovuteta vapaaseen liikkeeseen, ja markkinoille jo päässeet tuotteet on vedettävä pois. (Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonta n.d.)

4.2.5 EFSA

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA) on Euroopan unionin virasto, jonka tehtävänä on riippumattoman tieteellisen tutkimustiedon tuottaminen, neuvonta ja tiedottaminen elintarvikeketjun turvallisuuden takaamiseksi. EFSA on mukana myös Euroopassa toimivassa elintarvikkeita ja rehuja koskevassa nopeassa RASFF-hälytysjärjestelmässä. Tämän hälytysjärjestelmän avulla elintarvikeketjusta ihmisten terveydelle aiheutuviin välittömiin ja välillisiin vaaroihin voidaan reagoida nopeasti. (Heinonen 2021, 67.)

4.3. Elintarvikevalvonnan keinoja

4.3.1 Omavalvonta ja omavalvontasuunnitelma

Omavalvontaa käsittelevä elintarvikelain 15 § velvoittaa jokaista elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijaa ylläpitämään järjestelmää toimintaansa liittyvien vaarojen tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi. Omavalvonta on siis käytännön riskienhallintaa. Sen avulla toimijat varmistavat myös elintarvikesäännöksissä asetettujen vaatimusten täyttymisen. Omavalvonnan tulokset on kirjattava riittävällä tarkkuudella. Itse elintarvikkeen lisäksi omavalvonnan tulee kattaa sen valmistus-, käsittely-, kuljetus-, varasto- ja myyntiolojen valvonta niiltä osin, kun ne kuuluvat toimijan vastuulle (Evira 2016, 37).

Omavalvontasuunnitelma tarkoittaa kirjallista suunnitelmaa omavalvonnasta (Hollo 2008, 115). Kaikkien elintarvikealan toimijoiden on huolehdittava omavalvonnasta ja laadittava omavalvontasuunnitelma. Omavalvonnan velvoittamana elintarvikealan toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamistaan, jalostamistaan, valmistamistaan, maahantuomistaan ja -viemistään, pakkaamistaan, kaupan pitämistään, tarjoilemistaan tai elintarvikkeeksi luovuttamistaan ravintolisistä. Elintarvikeviranomaiset valvovat, että ravintolisien määräystenmukaisuuden varmistaminen kaikissa tuotantovaiheissa on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa riittävän tarkasti ja toimet toteutetaan myös käytännössä. (Ruokavirasto 2023b.)

Ravintolisien omavalvonta edellyttää huolellista seurantaa useilla osa-alueilla niiden laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi. Koostumuksen tulee täyttää tietyt kriteerit, jotka koskevat esimerkiksi mikrobiologista laatua ja vieraiden aineiden määrää. Lisäksi on varmistettava, että käytetyt vitamiinit ja kivennäisaineet ovat sallittuja, eikä tuotteissa ole hormoneja tai dopingaineita. Markkinoille tuotujen ravintolisien on noudatettava sääntelyä uuselintarvikkeiden, lääkkeiden, luomutuotteiden, muuntogeenisyyden, säteilytyksen, hyljetuotteiden ja pakkausmerkintöjen osalta. Lisäksi markkinoinnissa on vältettävä lääkkeellisiä väittämiä ja noudatettava ravitsemus- ja terveystietoja koskevia vaatimuksia. Jäljitettävyys, takaisinvedot, haittavaikutusilmoitukset ja muutoksista ilmoittaminen ovat olennainen osa omavalvontaa. (Ruokavirasto 2023b.)

4.3.2 Ravintolisäilmoitus

1.1.2019 alkaen ravintolisien valmistamisesta, valmistuttamisesta ja maahan-tuonnista on tehtävä ravintolisäilmoitus Ruokavirastolle viimeistään tuotaessa ra-vintolisä markkinoille. Siihen tulee liittää malli ravintolisän pakkausmerkinnöistä. Ilmoitus tehdään myös ravintolisän koostumuksen muuttuessa sille ominaisten aineiden osalta.

Ruokavirasto ei ravintolisäilmoituksen myötä arvioi ravintolisän koostumusta, tur-vallisuutta, pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta tai hyväksy sille esitettyä ter-veysväitettä, vaan elinkeinonharjoittaja vastaa itse ravintolisän määräystenmu-kaisuudesta. Ilmoitettavien tietojen on kuitenkin oltava totuudenmukaisia, muu-toin elinkeinonharjoittaja syyllistyy elintarvikesääntelyn rikkomukseen. (Hollo 2008, 183; Koski 2021, 60.)

4.3.3 Pakkokeinot, sanktiot ja rangaistukset

Ravintolisien valvontatoimenpiteet perustuvat elintarvikelakiin (Ekira 2016, 44). Erilaisia hallinnollisia pakkokeinoja, hallinnollisia sanktioita ja rikosoikeudellisia rangaistuksia käsitellään elintarvikelain 9 luvussa.

Kun kyseessä ei ole varsinainen terveysvaara tai tahallinen harhaanjohtaminen, elintarvikeviranomaisen voi elintarvikelain 55 §:n mukaisesti antaa kirjallisen kor-jauskehotuksen, jolloin säännösten vastaisuus on korjattava välittömästi tai ase-tetussa määräajassa.

Mikäli elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuo-neisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta aiheuttaa tai perustellusta syystä voidaan epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sel-laisen elintarvikesäännösten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa, voi valvon-taviranomaisen elintarvikelain 56 §:n nojalla asettaa kiellon toiminnalle. Väliaikai-nen kiello määrätään asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi ja on voimassa valvontaviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun saakka.

Elintarvikelain 67 §:n mukaisesti elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena toimijalle voidaan määrätä 300–5000 euron suuruinen elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu maksetaan valtiolle ja sen määrässä otetaan huomioon menettelyn laatu, toistuvuus ja vahingollisuus.

Valvontaviranomainen voi elintarvikelain 68 §:n mukaan tehostaa antamaansa määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämishallalla. Näistä säädetään uhkasakolaissa (1113/1990).

Mikäli ravintolien markkinointi on elintarvikesäännösten vastaista, voi toimivaltainen viranomainen elintarvikelain 66 §:n nojalla kieltää toimijaa jatkamasta tai uudistamasta sitä. Markkinointikielto voi olla myös väliaikainen, jolloin se on voimassa valvontaviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun saakka. Jos säännösten vastainen markkinointi on omiaan aiheuttamaan vakavan vaaran kuluttajien terveydelle tai se on muuten olennaisesti harhaanjohtavaa tai totuudenvastaista, valvontaviranomainen voi markkinointikiellon lisäksi ryhtyä elintarvikelain 55–58 §:n mukaisiin toimenpiteisiin. Näitä ovat elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen, kieltäminen, markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen sekä haltuunotto.

Muita mahdollisia elintarvikelain mukaisia pakkokeinoja elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena käytettäviksi ovat markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen (57 §), haltuunotto (58 §), käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös (59 §), alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen (60 §), rekisteröidyn toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen (61 §), laboratorion nimeämisen peruuttaminen (62 §) ja internetsivuston sulkeminen (63 §).

5 OPPIMATERIAALIN LAATIMINEN

Oppimateriaali koostuu diasarjasta ja Moodle-oppimisympäristöön luodusta verkkotentistä. Se on suunniteltu ensisijaisesti etäopetuksessa käytettäväksi, koska juridiikan opintojaksoista suurin osa toteutetaan etäopetuksena niin päivä- kuin monimuotototeutuksessa. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessä otettiin huomioon se, että päivätoteutuksen juridiikan suuntautuminen on päätetty lakkauttaa lähitulevaisuudessa, minkä takia oppimateriaalin ensisijaisia käyttäjiä ovat jatkossa monimuoto-opiskelijat. Heillä pääasiallinen opetuksen muoto on etäopetus.

Opinnäytetyön tilaajana toiminut juridiikan opintosuuntauksen opettaja OTT Jouni Ranta suosii opetuksessaan flippaamista eli käänteistä oppimista. Yksinkertaistettuna flippaaminen tarkoittaa sitä, että perinteisesti opetustilanteessa tehdyt asiat tehdään kotona ja kotitehtävinä perinteisesti tehdyt asiat opetustilanteessa. Flippaamisen myötä opiskelijoilla on vapaus oppia käyttämällä itselleen parhaiten sopivia oppimisstrategioita. (Bergmann & Sams 2012, 10, 67–68.)

Rannan toiveena oli oppimateriaali, joka soveltuisi käytettäväksi tähän tyyliin. Tämän vuoksi oppimateriaali onkin suunniteltu siten, että se tukee aiheen itsenäistä opiskelua. Oppimateriaali on kuitenkin mahdollista käydä kokonaisuudessaan läpi myös perinteiseen tyyliin opettajajohtoisesti.

Oppimateriaali pyrittiin rakentamaan erilaisia oppimistyyplejä palvelevaksi. Power-Point-diasarja sisältää myös ääninauhat, joten opiskelija voi valita materiaalin lukemisen tai kuuntelemisen väliltä itselleen paremman tavan materiaalin opiskeluun. Ääninauhojen sisältö on yhtenäinen dioihin kirjoitetun tekstin kanssa.

Diasarjasta on pyritty tekemään mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen. Tämän vuoksi lähdetietoja ei ole merkitty yksittäisille dioille, vaan ne löytyvät esityksen lopusta. Diasarjan rakenne mukailee pääosin opinnäytetyön raportin rakennetta. Sen myötä opiskelijan on helppo etsiä raportista oikea kohta, mikäli haluaa perehtyä tarkemmin diasarjassa esitettyihin asioihin tai löytää alkuperäiset lähteet. Diasarja koostuu 38 diasta.

Omatoimisesti tehtävä Moodle-verkkotentti ohjaa oppimista aktivoiden opiskelijoita materiaalin kertaamiseen ja itsenäiseen tiedonhakuun. Kaikkiin tehtäviin vastausta ei löydy suoraan diasarjasta, vaan opiskelijoiden on etsittävä tietoa myös oikeuslähteistä. Pysin tekemään Moodle-tentin tehtävistä monipuolisia ja vaihtelevia. Tentti sisältää tosi/epätosi-väittämiä, monivalinta-, aukko- ja yhdistämistehtäviä sekä puuttuvien sanojen valitsemistehtäviä. Tehtäviä on yhteensä 20. Moodle-verkkotentin oikeat vastaukset eivät löydy opinnäytetyön liitteistä, vaan ne on toimitettu yksityisesti työn tilaajalle, jotta oppimateriaali säilyttää tarkoituksensa.

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Tampereen ammattikorkeakoulu ja sen tilaajana toimi juridiikan opintosuuntauksen opettaja OTT Jouni Ranta. Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle Rannan kanssa aiheen valinnasta keskustellessa. Hän kannusti valitsemaan työn aiheen henkilökohtaisen kiinnostuksen perusteella, minkä vuoksi päädyin lopulta elintarvikeoikeudelliseen aiheeseen. Ranta korosti työn rajaamisen ja tarkan näkökulman valitsemisen tärkeyttä, mikä oli melko haastavaa. Työn rajaus kuitenkin selkiytyi kirjoitusprosessin edetessä.

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun tutustumalla elintarvikeoikeutta käsittelevään kirjallisuuteen. Useat aihetta käsittelevät teokset olivat melko vanhoja ja kirjoitettu ennen elintarvikelain uudistamista, minkä vuoksi kiinnitin erityisen paljon huomiota lähteenä käyttämieni tietojen ajantasaisuuteen. Saatuani käsityksen elintarvikeoikeudesta yleisesti oli helppo lähteä tutustumaan erityisesti ravintolisiä koskevaan sääntelyyn. Melko nopeasti aloin hahmottelemaan opinnäytetyön sisällyluetteloja luodakseni raamit raportin sisällölle. Raportin kirjoittaminen olikin opinnäytetyöprosessin selvästi haastavin ja aikaa vievin osuus.

Aloin suunnittelemaan opinnäytetyön tuotosta eli oppimateriaalia tarkemmin vasta teoriaosuuden ollessa lähes valmis. Pidin tärkeänä erilaisten oppimistyylien huomioimisen oppimateriaalia suunnitellessani. Oppimateriaalia suunnitellessa kävin työn tilaajan kanssa keskustelua hänen toiveistaan ja pyrin parhaani mukaan ottamaan ne huomioon materiaalia laatiessa. Oppimateriaali oli melko helppo laatia raportin pohjalta. Eniten haasteita tuotti Moodle-oppimisympäristön tenttityökalujen käytön opetteleminen.

Lopuksi kävin opinnäytetyön perusteellisesti läpi kiinnittäen huomiota työn luettavuuteen ja johdonmukaisuuteen. Viimeistelin raportin muokkaamalla lauserakenteita ja hiomalla tekstin tyyliä sujuvammaksi. Samalla varmistin, että lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti. Opinnäytetyön laatimisessa noudatettiin TAMKin kirjallisen raportoinnin opasta.

7 POHDINTA

Elintarvikesääntelyn määrä on nykyään varsin runsasta, mutta sen viitekehys on melko hajanainen. Hajanaisuuden takia elintarvikealan toimijoiden voi toisinaan olla vaikea hahmottaa velvoitteitaan. Yhteistyö viranomaisten ja elintarviketeollisuuden toimijoiden välillä onkin välttämätöntä korkeatasoisen toiminnan ylläpitämiseksi ja selkeiden käytäntöjen kehittämiseksi, etenkin soft law -aineiston ollessa hyvin keskeistä. Yhteistyön myötä viranomaiset oppivat ymmärtämään paremmin elintarviketeollisuuden toimintaprosesseja ja haasteita, kun taas alan toimijat hyötyvät viranomaisten asiantuntemuksesta ja ohjeistuksesta. Yhteistyön kautta voidaan myös varmistaa, että sääntely on tasapainoista ja realistista suhteessa elintarvikealan toimijoiden tarpeisiin ja mahdollisuuksiin.

Elintarvikealan toimijoihin kohdistuvasta sääntelystä ja valvonnasta hyötyy loppujen lopuksi kuluttaja. Huolellisesti toteutetun elintarvikevalvonnan myötä kuluttaja voi luottaa käyttämiensä valmisteiden turvallisuuteen ja niistä annettujen tietojen oikeellisuuteen. Kuluttajan luottamus elintarvikeketjuun on ensiarvoisen tärkeää myös alan yritysten näkökulmasta, sillä luottamus heijastuu ostopäätöksiin ja kulutuskäyttäytymiseen. Säännösten mukainen, vastuullinen yritystoiminta on siten keino rakentaa vahvaa brändiä, lisätä asiakastyytyvyyttä ja saavuttaa kilpailuetua.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa oppimateriaalia Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman oikeustradenomiopintoihin. Työn tavoitteena oli tutustuttaa opiskelijat elintarvikelainsäädäntöön ja ravintolisiä koskevaan erityiseen elintarvikesääntelyyn informatiivisen ja selkeän oppimateriaalin avulla erilaiset oppimistyyliä huomioiden.

Työn tarkoitus täyttyi, kun valmis oppimateriaali toimitettiin tilaajalle. Koska oppimateriaalia ei vielä päässyt kokeilemaan opiskelijakäytössä, tavoitteen täyttymisen tarkempi arviointi jää myöhemmäksi. Mielestäni opinnäytetyö kokonaisuudessaan kuitenkin täyttää sille asetetut tavoitteet ja vastaa johdannossa asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Koska opiskelijat eivät ole vielä päässeet käyttämään opinnäytetyön tuotoksena syntynyttä oppimateriaalia, kehitysehdotuksia on liian aikaista miettiä. Oppimateriaalia voisi kehittää opiskelijapalautteen perusteella, mutta palautteen saaminen opinnäytetyöprosessin aikana ei ollut mahdollista.

Opinnäytetyön tekeminen syvensi omaa ammatillista ja oikeudellista osaamistani. Opinnoissa kansainvälinen oikeus ja EU:n säädökset jäivät hieman vähemmälle huomiolle, mutta opinnäytetyöprosessin myötä ymmärrykseni niistä kasvoi merkittävästi.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. n.d. Elintarvikkeet. Verkkosivu. Viitattu 2.2.2024. <https://avi.fi/asioi/viranomainen/valvonta-ja-kantelut/elintarvikkeet>

Autio, R. 2019. Ravintolisät kulkevat Orionin tiukan laadunvarmistuksen kautta. Itsehoitoapteekki. Verkkosivu. Viitattu 2.2.2024. <https://www.itsehoitoapteekki.fi/artikkelit/vastuullisuus/ravintolisat-kulkevat-orionin-tiukan-laadunvarmistuksen-kautta/>

Bergmann, J. & Sams, A. 2012. Flip Your Classroom. Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education. Viitattu 16.4.2024. https://www.rcboe.org/cms/lib/ga01903614/centricity/domain/15451/flip_your_classroom.pdf

Evira. 2016. Ravintolisäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille. Eviran ohje 17012/5. Viitattu 21.12.2023. https://www.ruokavirasto.fi/globalasets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/ravintolisat_taydennetyt/ravintolisaopas_17012_5.pdf

HE 3/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle elintarvikelaiksi ja laiksi sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Viitattu 19.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210003.pdf>

Heinonen, M. 2021. Elintarvikelainsäädäntö- ja valvonta. Teoksessa Mutanen, M., Niinikoski, H., Schwab, U. & Uusitupa, M. (toim.) Ravitsemustiede. 8. uud. painos. Helsinki: Duodecim, 65–68.

Hollo, E. 2008. Elintarvikeoikeus. Johdatus elintarvikesäätelyn perusteisiin. Helsinki: Edita.

Ijäs, T. & Välimäki, M. 2004. Elintarvikehygienia ja -lainsäädäntö. Uud. laitoksen 2. painos. Helsinki: Otava.

Lähteenmäki-Uutela, A. 2006. Elintarvikelainsäädännön kehitys 1985–2005. Academia.edu. Viitattu 18.4.2024. https://www.academia.edu/246505/Elintarvikelains%C3%A4d%C3%A4nn%C3%A4n_kehitys_1985_2005_2006

Lähteenmäki-Uutela, A. 2007. Elintarviketurvallisuus. 1. uud. painos. Helsinki: Edita. Viitattu 15.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/artikkelit/6991>

Keinänen, A. & Väättänen, U. 2016. Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin? Teoksessa Miettinen, T. (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Helsinki: Edita, 246–271. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/kirjat/16170>

Koski, S. 2021. Ravintolisät ja kasvirohdosvalmisteet. Teoksessa Mutanen, M., Niinikoski, H., Schwab, U. & Uusitupa, M. (toim.) Ravitsemustiede. 8. uud. painos. Helsinki: Duodecim, 60–64.

- Ruokavirasto. 2022. Elintarvikeketjun valvonta. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/valvonta/elintarvikeketjun-valvonta/>
- Ruokavirasto. 2023a. Elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä RASFF. Verkkosivu. Viitattu 26.2.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/valvonta/rasff-jarjestelma/>
- Ruokavirasto. 2023b. Ravintolisien omavalvonta. Verkkosivu. Viitattu 29.3.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/tuote--ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/ravintolisat/ravintolisien-valvonta/ravintolisien-omavalvonta/>
- Ruokavirasto. 2023c. Ravintolisiä koskeva lainsäädäntö. Verkkosivu. Viitattu 4.4.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/tuote--ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/ravintolisat/lainsaadanto/>
- Ruokavirasto. 2023d. Ravintolisät. Verkkosivu. Viitattu 20.10.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/ohjeita-kuluttajille/turvallisen-kayton-ohjeet/ravintolisat/>
- Schwab, U. & Fogelholm, M. 2020. Ravintolisät – kuinka tarpeellisia ne ovat? Suomen yleislääkärit GPF ry. 35 (2), 16–18.
- Sorsa, K. 2015. Elintarviketurvallisuuden ohjauskeinot – julkisen ja yksityisen sääntelyn vertailua. Helsinki: Edita. Viitattu 18.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/artikkelit/15451>
- Tieteen termipankki. 2023. Oikeustiede: elintarvikeoikeus. Verkkosivu. Viitattu 25.10.2023. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:elintarvikeoikeus>
- Tulli. n.d. Ravintolisät. Verkkosivu. Viitattu 3.2.2024. <https://tulli.fi/henkiliasiakkaat/tuontirajoitukset/ravintolisat>
- Tulli. 2022. Tulli tutki suomalaisten verkkokauppojen ravintolisiä – tehovalvonnassa lähes 80 % tutkituista todettiin määräysten vastaisiksi. Verkkosivu. Viitattu 13.3.2024. <https://tulli.fi/-/tulli-tutki-suomalaisten-verkkokauppojen-ravintolisia-tehovalvonnassa-lahes-80-tutkituista-todettiin-maaraysten-vastaisiksi>
- Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonta. n.d. Tulli. Verkkosivu. Viitattu 29.2.2024. <https://tulli.fi/yritysassiakkaat/tuonti/elintarvike-ja-kulutustavaravalvonta>
- Valtioneuvosto. 2021. Uusi elintarvikelaki vahvistettu. Verkkosivu. Viitattu 20.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/uusi-elintarvikelaki-vahvistettu>
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

Liite 1. PowerPoint-diasarja

RAVINTOLISIEN SÄÄNTELY KULUTTAJANSUOJAN NÄKÖKULMASTA

Oppimateriaali oikeustradenomiopintoihin

Toukokuu 2024
Anni Vaismaa

ELINTARVIKKEEN MÄÄRITELMÄ

- Elintarvike tarkoittaa sellaisia aineita tai tuotteita, joiden voidaan kohtuudella olettaa olevan tarkoitettu ihmisten syötäväksi.
- Voi olla jalostamaton, osittain jalostettu tai täysin jalostettu.
- Ruokien lisäksi elintarvikkeiksi luetaan pullovesi, muut juomat, ravintolisät ja purukumi sekä erityisille ryhmille tarkoitettut elintarvikkeet (kliiniset ravintovalmisteet ja äidinmaidonkorvikkeet).
- Elintarvikkeita eivät ole rehut, elävät eläimet, kasvit ennen niiden korjuuta, lääkkeet, kosmeettiset valmisteet, tupakkatuotteet, huumeet ja psykotrooppiset aineet eivätkä tuotteiden ja prosessien jäämät ja epäpuhtaudet.

ELINTARVIKEOIKEUS

- Säädoskokonaisuus, joka yhdistelee eri oikeudenaloihin kuuluvia osia.
 - Tärkeimpinä kauppaoikeus, ympäristöoikeus ja sopimus- ja velvoiteoikeus.
 - Lisäksi mm. valtiosääntöoikeus, hallinto-oikeus ja rikosoikeus.
- Käsittelee ruokaan liittyvää taloudellista toimintaa.
- Lainsäädäntö on runsasta ja yksityiskohtaista.
- Ei muodosta omaa oikeudenalaansa.

3

ELINTARVIKEOIKEUS

- Perustuu vahvasti ylikansallisen tason sääntelyyn.
- Alkutuotannon näkökulmasta ylikansallisuuteen on kolme keskeistä syytä:
 - Tuotannon sääntely
 - Markkinoiden toimivuuden ja kilpailun vapauden turvaaminen
 - Lopputuotteiden eli elintarvikkeiden turvallisuusvalvonta
- Päätavoitteena maailmanlaajuisten markkinoiden avaaminen ja kaupan esteiden poistaminen.
- Lisäksi pyritään hallitsemaan elintarvikehuollon terveysriskejä sekä tuotantoon liittyviä ympäristövaikutuksia.
- Voidaan jakaa elintarvikehuoltoon ja ruokahuoltoon.

4

ELINTARVIKEHUOLTO JA RUOKAHUOLTO

- Elintarvikehuolto
 - Elintarviketoimintojen turvallisuuden valvonta.
 - Perustuu pohjimmiltaan ruuan alkutuotantoon (maatalous, karjatalous, kalastus).
- Ruokahuolto
 - Ravinnon saatavuuden turvaaminen.
 - Tavoitteena tyydyttää ihmisen perustarve ja turvata perusoikeus ravintoon.

5

YLEINEN JA ERITYINEN SÄÄNTELY

- Varsinainen elintarvikesäätely voidaan jakaa yleiseen ja erityiseen säätelyyn.
- Yleinen säätely koskee kaikkia elintarvikkeita.
- Erityinen säätely koskee vain tiettyjä elintarvikkeita, kuten ravintolisiä.

6

VIRANOMAISTEN ROOLI

- Viranomaisten rooli on keskusteleva.
 - Vastaavat pitkälti alan toimijoiden ohjaamisesta ja neuvottelevat juridisista kysymyksistä.
 - Tämän vuoksi oikeudelliset riidat elintarvikelainsäädäntöasioissa ovat harvinaisia.
- Elintarvikealalla tärkeää soft law -aineistoa ovat viranomaisten lain soveltamista koskevat oppaat.
 - Pehmeän sääntelyn piiriin kuuluvien viranomaisohjeiden ja yksityisen sääntelyn velvoittavuus on herättänyt keskustelua.
 - Noudattaminen elintarvikealan toimijoille käytännössä välttämätöntä.

7

ELINTARVIKELAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

- Alkuperäinen elintarvikelaki vuodelta 1941.
 - Yleisluontoinen puitelaki, jossa säännöksiä oli vain vähän.
 - Tarkemmat määräykset lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annettiin asetuksilla.
- Ensimmäinen uudistus vuonna 1995.
 - Syntyi kolmen lain järjestelmä, johon kuuluivat elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (hygienialaki, 1195/1996) ja terveydensuojelulaki (763/1994).

8

ELINTARVIKELAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

- Toinen uudistus vuonna 2006.
- Uudistamistarpeen taustalla kolmen lain kokemukset, uusi EU-lainsäädäntö, uusi perustuslaki sekä elintarvikevalvonnan kehittäminen ja tehostaminen.
- Vuonna 1995 säädetty elintarvikelaki ja hygienialaki sekä terveydensuojelulain luku elintarvikehygieniasta koskien yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi.
- Alkutuotanto tuli lain piiriin.
- Täsmennyksiä alemmanasteisten säädösten antamiseen ja hallinnollisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyen.
- Perustettiin elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

9

ELINTARVIKELAKI (297/2021)

- Nykyinen elintarvikelaki tuli voimaan vuonna 2021.
- Aiemmin voimassa ollutta elintarvikelakia oli muutettu yli 20 kertaa, minkä vuoksi lain käytettävyys oli kärsinyt.
- Viimeisimmän uudistuksen tavoitteet:
 - Elintarvikelainsäädännön selkeyttäminen
 - Elintarvikevalvonnan sujuvoittaminen
 - Elintarvikevalvonnan riskiperusteisuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen
- Lisäksi selkiytettiin lain suhdetta EU-lainsäädäntöön.

10

ELINTARVIKELAKI (297/2021)

- Tarkoituksena suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja sekä edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.
- Sovelletaan elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.
- Ei koske yksityishenkilöiden välistä satunnaista elintarvikekauppaa, joka ei liity elinkeinon harjoittamiseen eikä edellytä erillisen myyntitilan järjestämistä.

11

RAVINTOLISÄN MÄÄRITELMÄ

- Valmiiksi pakattuna valmisteena myytävä elintarvike.
- Voi olla esimerkiksi puriste, kapseli, pastilli, tabletti, pilleri, jauhe, tiiviste, uute tai neste.
- Tarkoituksena on täydentää ruokavaliota tai muutoin vaikuttaa ihmisen ravitsemuksellisiin tai fysiologisiin toimintoihin.
- Voi sisältää esimerkiksi vitamiineja, kivennäisaineita tai rasvahappoja.
- Ravintolisistä saatavalla energiamäärällä ei ole merkitystä ruokavalion kannalta.
- Tavallisin ravintolisä on D-vitamiini.

12

RAVINTOLISÄ EI OLE LÄÄKE

- Ravintolisiä ei tule sekoittaa lääkkeisiin.
- Ei saa markkinoida sairauden hoitoon, ennaltaehkäisyyn tai parantamiseen.
- Ravintolisän pakkausmerkinnöissä tai esillepanossa ei saa esittää lääkkeellisiä vaikutuksia tai väitteitä.
- Mikäli valmiste on tarkoitettu käytettäväksi lääkelaisa säädetyn lääkkeen määritelmän mukaisesti, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea voi luokitella sen lääkkeeksi.
- Ravintolisien käyttö voi kuitenkin olla oleellinen tieto taudinmäärityksessä ja hoidossa, sillä yhteisvaikutukset lääkkeiden kanssa ovat mahdollisia.
- Ravintolisien mahdollisista haittavaikutuksista tulee lääkkeiden haittavaikutusten tavoin raportoida lääkärille tai apteekin henkilökunnalle, jolloin kuvaus oireista välitetään valvontaviranomaiselle.

13

RAVINTOLISIÄ KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Pääsääntöisesti kaikkea yleisesti elintarvikkeita koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan myös ravintolisiin. Alla keskeisimpiä ravintolisiin liittyviä säädöksiä.

- Elintarvikelaki 297/2021
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/46/EY ravintolisistä
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 78/2010 ravintolisistä
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2283 uusielintarvikkeista
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä
- Lääkelaki 395/87 muutoksineen, erityisesti 3 §
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus päätös lääkeluettelosta (183/2022)

14

RAVINTOLISIEN SISÄLTÖ

- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/46/EY ravintolisiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (ravintolisädirektiivi)
- Sisältää ravintolisien koostumukseen ja merkintöihin liittyvät vaatimukset.
- Määrittelee ravintolisissä sallitut vitamiinit ja kivennäisaineet sekä niiden enimmäis- ja vähimmäismäärät.
- Ravintolisädirektiivin luetteloita ravintolisien valmistuksessa sallituista vitamiineista ja kivennäisaineista on myöhemmin muutettu komission asetuksella (EY) N:o 1170/2009.

15

RAVINTOLISIEN VALMISTUS

- Ravintolisien valmistuksessa sallitut vitamiini- ja kivennäisaineet on määritelty komission asetuksella (EY) N:o 1170/2009.
- Ravintolisien valmistuksessa käytettävien kemiallisten aineiden on oltava sekä turvallisia että elimistön hyödynnettävissä.
- Ravintoaineiden lisäksi valmistuksessa voidaan käyttää muitakin aineita, kuten rasva- tai aminohappoja, entsyymejä tai yrttejä.

16

RAVINTOLISIEN PAKKAUSMERKINNÄT

- Pakollisia tietoja pakkausmerkinnöissä:
 - Ravintoaineiden tai aineiden luokkien nimet tai kuvaus näiden luonteesta
 - Päivittäisen kulutuksen suositeltu annos
 - Ilmoitus siitä, ettei ravintolisää tule käyttää monipuolisen ruokavalion korvikkeena
 - Varoitukset, joiden mukaan ilmoitettua suositeltua päivittäistä annosta ei tule ylittää ja tuotteet on säilytettävä pikkulasten ulottumattomissa.
 - Ravintoaineiden tai sellaisten aineiden, joilla on ravitsemuksellisia tai fysiologisia vaikutuksia, määrät numeroin ilmoitettuina
- Väitteet, joiden mukaan tasapainoisesta, monipuolisesta ruokavaliosta ei tavallisesti saisi riittävästi ravintoaineita sekä väitteet ravintolisien vaikutuksista sairauksien ehkäisyyn sekä niiden parantamiseen ja hoitamiseen ovat kiellettyjä.

17

RAVINTOLISIEN MARKKINOINTI

- Markkinoinnissa ei saa esittää kiellettyjä terveys- tai ravitsemusväitteitä eikä lääkkeellisiä väitteitä.
- On kiellettyä antaa vaikutelmaa, jonka mukaan tasapainoisesta ja monipuolisesta ruokavaliosta ei yleisesti ottaen saisi riittävästi ravintoaineita.
- On myös kiellettyä esittää ravintolisien mainonnassa väitteitä tai viittauksia liittyen ihmisen sairauksien ennaltaehkäisyyn, hoitoon tai parantamiseen.
- Kuluttajansuojalaki (38/1978) kieltää hyvän tavan vastaisen markkinoinnin ja kuluttajien kannalta sopimattoman menettelyn.

18

RAVINTOLISIEN MYYNTI

- Ravintolisien myyntikanavien kirjo on nykyään hyvin laaja.
- Ravintolisiä myydään ruoka- ja luontaistuotekauppojen ja apteekkien lisäksi muun muassa internetissä, kuntosaleilla, urheiluliikkeissä ja kauneushoitoloissa.
- Pääsääntöisesti ravintolisien myynti on sallittua ainoastaan elintarvikehuoneistoissa.
- Unionin jäsenvaltioiden vastuulla on huolehtia siitä, että yhteisön alueella pidetään kaupan ainoastaan ravintolisädirektiivissä vahvistetut säännöt täyttäviä ravintolisiä.

19

RAVINTOLISIEN MAAHANTUONTI

- Ravintolisien maahantuonnista on tehtävä ilmoitus Ruokavirastolle.
- Ilmoitus tulee tehdä myös valmisteen koostumuksen muuttuessa sille ominaisten aineiden osalta.
- Ravintolisien maahantuonnissa on noudatettava tarkkaavaisuutta, sillä yhdessä maassa ravintolisänä myytävä valmiste saatetaan toisessa maassa katsoa lääkkeeksi.
- Lääkkeiden tuonnissa on rajoituksia ja kieltoja.

20

ELINTARVIKEVALVONTA

- Elintarvikevalvonnan avulla varmistetaan kuluttajille päätyvien elintarvikkeiden mikrobiologinen, kemiallinen ja fysikaalinen turvallisuus sekä niistä annettujen laatu- ja koostumustietojen oikeellisuus.
- Ensisijaisesti toimintaa harjoittava taho pyrkii tähän omavalvonnan kautta, mutta omavalvonnan toimivuudesta ja sen riittävydestä varmistutaan eri viranomaisten suorittaman elintarvikevalvonnan avulla.
- Koska ravintolisät luokitellaan elintarvikkeiksi, niihin kohdistuu täysin samoja valvontatoimia kuin tavalliseen ruokaankin.

21

ELINTARVIKEVALVONTA

- Suomessa elintarvikeketjun turvallisuutta ja laatua valvoo valvontaviranomaisten verkosto, joka muodostuu kunnista, aluehallintovirastoista, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista, Tullista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta, Puolustusvoimista, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesista sekä Ruokavirastosta.
- Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö vastaa lainsäädännön valmistelu- ja kehittämistyöstä.
- Monitahoisen valvontaviranomaisten verkoston tavoitteena on tehokas elintarvikeketjun valvonta kaikissa sen vaiheissa.

22

RUOKAVIRASTO

- Ohjaa, kehittää, suunnittelee ja suorittaa elintarvikevalvontaa koko Suomen alueella.
- Ruokaviraston tehtävät määriteltä elintarvikelaissa.
 - Muun muassa aluehallintovirastojen ohjaaminen elintarvikevalvonnan toteuttamisessa, EU-lainsäädännössä edellytettävien ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä kuntien kanssa sekä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikeeturvallisuuden valvontatehtävistä vastaaminen.
- Ruokavirasto on lisäksi RASFF-hälytysjärjestelmän virallinen kansallinen yhteyspiste.

23

ALUEHALLINTOVIRASTOT

- Ohjaavat ja valvovat kuntien elintarvikevalvontaa ja elintarvikemääräysten noudattamista omilla toimialueillaan.
- Toimivat alueellisen elintarvikevalvonnan asiantuntijoina ja voivat siten antaa asiantuntijalausuntoja alueelliseen elintarvikevalvontaan liittyen.

24

KUNNAN VIRANOMAISET

- Elintarvikevalvonta on suurimmaksi osin kuntien vastuulla.
- Ne ovat organisoineet elintarvikevalvonnan yhteistoiminta-alueittain.
- Kunnallisia elintarvikevalvontaviranomaisia ovat esimerkiksi eläinlääkärit ja terveystarkastajat.
 - Heiltä on mahdollista saada neuvontaa elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa.
- Kunnallisen elintarvikevalvonnan painopiste ravintolien osalta on erityisesti valmistajien, pakkaajien, maahantuojien ja tukkumyyjien toiminnassa.

25

TULLI

- Tullilla on näytteenottosuunnitelma ei-eläinperäisten tuontielintarvikkeiden turvallisuuden ja määrystenmukaisuuden valvontaa varten.
- Tuontia valvotaan niin EU:n sisä- kuin ulkokaupassa.
- Näytteiden tutkimisesta vastaa Tullilaboratorio, ja saaduista tuloksista raportoidaan esimerkiksi Ruokavirastolle ja EU-komissiolle.
- Valvonta kohdistuu kaupalliseen tuontiin ja kohdennetaan tuotteisiin, joiden voidaan riskiarvion perusteella todennäköisimmin olettaa poikkeavan niille asetetuista määräyksistä.
 - Ravintolien valvonta on perusteltua, sillä viime vuosina määrysten vastaisia tuotteita on todettu eniten juuri ravintolien tuoteryhmässä.
 - Vuonna 2021 Tullin tutkimista valmisteista jopa 76 % todettiin määrysten vastaisiksi.

26

TULLI

- Ravintolaisien kohdalla Tulli voi tutkia muun muassa valmisteiden mikrobiologista laatua tai sitä, sisältävätkö ne kiellettyjä lääkaineita tai rohdoskasveja.
- Huomautuksen antamiseen tai tuotteen hylkäämiseen voivat johtaa myös virheelliset pakkausmerkinnät ja terveystietämättömät sekä kiellettyjen lisäaineiden käyttäminen.
- Tavanomaisessa valvonnassa hylkäämiseen johtavat useimmiten virheelliset pakkausmerkinnät.

27

EUROOPAN ELINTARVIKETURVALLISUUSVIRANOMAINEN (EFSA)

- Euroopan unionin virasto, jonka tehtävänä on riippumattoman tieteellisen tutkimustiedon tuottaminen, neuvonta ja tiedottaminen elintarvikeketjun turvallisuuden takaamiseksi.
- EFSA on mukana myös Euroopassa toimivassa elintarvikkeita ja rehuja koskevassa nopeassa RASFF-hälytysjärjestelmässä.
 - Tämän hälytysjärjestelmän avulla elintarvikeketjusta ihmisten terveydelle aiheutuviin välittömiin ja välillisiin vaaroihin voidaan reagoida nopeasti.

28

OMAVALVONTA JA OMAVALVONTASUUNNITELMA

- Elintarvikelaki velvoittaa jokaista elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijaa ylläpitämään järjestelmää toimintaansa liittyvien vaarojen tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi.
- Järjestelmän avulla toimijat lisäksi varmistavat elintarvikesäännöksissä asetettujen vaatimusten täyttymisen.
- Omavalvonnan tulokset on kirjattava riittävällä tarkkuudella.
- Itse elintarvikkeen lisäksi omavalvonnan tulee kattaa sen valmistus-, käsittely-, kuljetus-, varasto- ja myyntilojen valvonta niiltä osin, kun ne kuuluvat toimijan vastuulle.

29

OMAVALVONTA JA OMAVALVONTASUUNNITELMA

- Omavalvontasuunnitelma tarkoittaa kirjallista suunnitelmaa omavalvonnasta.
- Kaikkien elintarvikealan toimijoiden on huolehdittava omavalvonnasta ja laadittava omavalvontasuunnitelma.
- Omavalvonnan velvoittamana elintarvikealan toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamisestaan, jalostamisestaan, valmistamisestaan, maahantuomisestaan ja -viemistään, pakkaamisestaan, kaupan pitämistään, tarjoilemisestaan tai elintarvikkeeksi luovuttamisestaan ravintolisistä.
- Elintarvikeviranomaiset valvovat, että ravintolisien määräystenmukaisuuden varmistaminen kaikissa tuotantovaiheissa on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa riittävän tarkasti ja toimet toteutetaan myös käytännössä.

30

OMAVALVONTA JA OMAVALVONTASUUNNITELMA

- Ravintolisien omavalvonta edellyttää huolellista seurantaa useilla osa-alueilla niiden laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi.
- Koostumuksen tulee täyttää tietyt kriteerit, jotka koskevat esimerkiksi mikrobiologista laatua ja vieraiden aineiden määrää.
- On varmistettava, että käytetyt vitamiinit ja kivennäisaineet ovat sallittuja, eikä tuotteissa ole hormoneja tai dopingaineita.
- Ravintolisien on noudatettava sääntelyä uuselintarvikkeiden, lääkkeiden, luomutuotteiden, muuntogeenisyyden, säteilytyksen, hyljetuotteiden ja pakkausmerkintöjen osalta.
- Markkinoinnissa on vältettävä lääkkeellisiä väittämiä ja noudatettava ravitsemus- ja terveystietoja koskevia vaatimuksia.
- Jäljitettävyys, takaisinvedot, haittavaikutusilmoitukset ja muutoksista ilmoittaminen ovat olennainen osa omavalvontaa.

31

RAVINTOLISÄILMOITUS

- Ravintolisien valmistamisesta, valmistuttamisesta ja maahantuonnista on tehtävä ravintolisäilmoitus Ruokavirastolle viimeistään tuotaessa ravintolisä markkinoille.
- Ilmoitus on tehtävä myös ravintolisän koostumuksen muuttuessa sille ominaisten aineiden osalta.
- Ruokavirasto ei ravintolisäilmoituksen myötä kuitenkaan arvioi ravintolisän koostumusta, turvallisuutta, pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta tai hyväksy sille esitettyä terveystietoa.
- Elinkeinonharjoittaja vastaa itse ravintolisän määräystenmukaisuudesta.
- Ilmoitettavien tietojen on kuitenkin oltava totuudenmukaisia, muutoin elinkeinonharjoittaja syyllistyy elintarvikesääntelyn rikkomukseen.

32

PAKKOKEINOT, SANKTIOT JA RANGAISTUKSET

- Ravintolaisien valvontatoimenpiteet perustuvat elintarvikelainsäädännön määräyksiin.
- Kun kyseessä ei ole varsinainen terveysvaara tai tahallinen harhaanjohtaminen, elintarvikeviranomaisen voi antaa kirjallisen korjauskehotuksen, jolloin säännösten vastaisuus on korjattava välittömästi tai asetetussa määräajassa.
- Mikäli elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta aiheuttaa tai perustellusta syystä voidaan epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen elintarvikesäännösten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa, voi valvontaviranomaisen asettaa kiellon toiminnalle.
 - Väliaikainen kieltä määrätään asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi ja on voimassa valvontaviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun saakka.

33

PAKKOKEINOT, SANKTIOT JA RANGAISTUKSET

- Valvontaviranomaisen voi tehostaa antamaansa määräystä tai kieltä uhkakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla.
- Elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena toimijalle voidaan määrätä 300–500 euron suuruinen elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.
 - Seuraamusmaksu maksetaan valtiolle ja sen määrässä otetaan huomioon menettelyn laatu, toistuvuus ja vahingollisuus.

34

PAKKOKEINOT, SANKTIOT JA RANGAISTUKSET

- Mikäli ravintolien markkinointi on elintarvikesäännösten vastaista, viranomainen voi kieltää toimijaa jatkamasta tai uudistamasta sitä.
 - Markkinointikielto voi olla myös väliaikainen, jolloin se on voimassa valvontaviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun saakka.
- Jos säännösten vastainen markkinointi on omiaan aiheuttamaan vakavan vaaran kuluttajien terveydelle tai se on muuten olennaisesti harhaanjohtavaa tai totuudenvastaista, valvontaviranomainen voi markkinointikiellon lisäksi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:
 - Elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen
 - Kielto
 - Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen
 - Haltuunotto

35

PAKKOKEINOT, SANKTIOT JA RANGAISTUKSET

Muita mahdollisia elintarvikelain mukaisia pakkokeinoja elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena käytettäviksi:

- Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen
- Haltuunotto
- Käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös
- Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen
- Rekisteröidyn toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen
- Laboratorion nimeämisen peruuttaminen
- Internetsivuston sulkeminen

36

LÄHTEET

- Vaismaa, A. 2024. Ravintolien sääntelykuluttajansuojan näkökulmasta: Oppimateriaali oikeustradenomiopintoihin. Liiketalouden tutkinto-ohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 21.4.2024.
- Opinnäytetyön lähteet:
 - Aluehallintovirasto. n.d. Elintarvikkeet. Verkko sivu. Viitattu 2.2.2024. <https://avi.fi/asio/viranomainen/valvonta-ja-hantelu/elintarvikkeet>
 - Autio, R. 2019. Ravintolisät kulkevat Orionin tiukan laadunvarmistuksen kautta. Itsehoitoapteekki. Verkko sivu. Viitattu 2.2.2024. <https://www.itsehoitoapteekki.fi/artikkelit/vastuullisuus/ravintolisat-kulkevat-orionin-tiukan-laadunvarmistuksen-kautta/>
 - Bergmann, J. & Sams, A. 2012. Flip Your Classroom. Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education. Viitattu 16.4.2024. https://www.rcboe.org/cms/lib/ga01903614/centricity/domain/1545/flip_your_classroom.pdf
 - Evira. 2016. Ravintolisäopas elintarvikkevalvojille ja elintarvikealan toimijoille. Eviran ohje 17012/5. Viitattu 21.12.2023. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomatkeet/yritykset/elintarvikeala/ravintolisat_taydennetyt_ravintolisäopas_17012_5.pdf
 - HE 3/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle elintarvikelaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Viitattu 19.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210003.pdf>
 - Heinonen, M. 2021. Elintarvikelainsäädäntö- ja valvonta. Teoksessa Mutanen, M., Niinikoski, H., Schwab, U. & Uusitupa, M. (toim.) Ravitsemustiede. 8. uud. painos. Helsinki: Duodecim, 65–68.
 - Hollo, E. 2008. Elintarvikeoikeus. Johdatus elintarvikesäätelyn perusteisiin. Helsinki: Edita.
 - Ijäs, T. & Välimäki, M. 2004. Elintarvikehygienian ja -lainsäädäntö. Uud. laitoksen 2. painos. Helsinki: Otava.
 - Lähteenmäki-Uutela, A. 2006. Elintarvikelainsäädännön kehitys 1985–2005. Academia.edu. Viitattu 18.4.2024. https://www.academia.edu/246505/Elintarvikelainsäädännön_kehitys_1985_2005_2006
 - Lähteenmäki-Uutela, A. 2007. Elintarviketurvallisuus. I. uud. painos. Helsinki: Edita. Viitattu 15.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/artikkeli/6991.pdf>
 - Keinänen, A. & Vääänen, U. 2016. Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin? Teoksessa Miettinen, T. (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteen vaatimuksesta, metodista ja arvostelusta. Helsinki: Edita, 246–271. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/kirjat/16170>

37

LÄHTEET

- Koski, S. 2021. Ravintolisät ja kasvirohdosvalmisteet. Teoksessa Mutanen, M., Niinikoski, H., Schwab, U. & Uusitupa, M. (toim.) Ravitsemustiede. 8. uud. painos. Helsinki: Duodecim, 60–64.
- Ruokavirasto. 2022. Elintarvikkeiden valvonta. Verkko sivu. Viitattu 10.11.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/valvonta/elintarvikkeiden-valvonta/>
- Ruokavirasto. 2023a. Elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä RASFF. Verkko sivu. Viitattu 26.2.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/valvonta/rasff-jarjestelma/>
- Ruokavirasto. 2023b. Ravintolien omavalvonta. Verkko sivu. Viitattu 29.3.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/luote-ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/ravintolisat/ravintolien-omavalvonta/>
- Ruokavirasto. 2023c. Ravintolien koskeva lainsäädäntö. Verkko sivu. Viitattu 4.4.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/luote-ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/ravintolisat/lainsaadanto/>
- Ruokavirasto. 2023d. Ravintolisät. Verkko sivu. Viitattu 20.10.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/ohjeita-kuluttajille/turvallisen-kayton-ohjeet/ravintolisat/>
- Schwab, U. & Fogelholm, M. 2020. Ravintolisät – kuinka tarpeellisia ne ovat? Suomen yleislääkärit GPF ry. 35 (2), 16–18.
- Sorsa, K. 2015. Elintarviketurvallisuuden ohjauskeinot – julkisen ja yksityisen sääntelyn vertailua. Helsinki: Edita. Viitattu 18.4.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.edilex.fi/artikkeli/15451>
- Tieteen termipankki. 2023. Oikeustiede: elintarvikeoikeus. Verkko sivu. Viitattu 25.10.2023. <https://tieteen termipankki.fi/wiki/Oikeustiede:elintarvikeoikeus>
- Tulli. n.d. Ravintolisät. Verkko sivu. Viitattu 3.2.2024. <https://tulli.fi/henkiloasiakkaat/luontirajoitukset/ravintolisat>
- Tulli. 2022. Tulli tutki suomalaisten verkkokauppojen ravintolisä- tehovalvonnassa lähes 80 % tutkituista todettiin määrysten vastaisiksi. Verkko sivu. Viitattu 13.3.2024. <https://tulli.fi/tulli-tutki-suomalaisten-verkkokauppojen-ravintolisia-tehovalvonnassa-lahes-80-tutkituista-todettiin-maarysten-vastaisiksi>
- Tullin elintarvike- ja kulutustavaravaltvonta. n.d. Tulli. Verkko sivu. Viitattu 29.2.2024. <https://tulli.fi/yrityssiakkaat/luontirajoitukset/elintarvike-ja-kulutustavaravaltvonta>
- Valtioneuvosto. 2021. Uusi elintarvikelaki vahvistettu. Verkko sivu. Viitattu 20.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/uusi-elintarvikelaki-vahvistettu>
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

38

Liite 2. Moodle-tentti

Kysymys 1

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
2,00
Merkitse
kysymys

Valitse kaikki tuotteet, jotka luokitellaan elintarvikkeiksi.

- a. ruisleipä
- b. nikotiinipussit
- c. makeiset
- d. rehu
- e. pullovesi
- f. keskiolut
- g. purukumi
- h. särkylääke

Kysymys 2

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
1,00
Merkitse
kysymys

Elintarvikkeella tarkoitetaan sellaisia aineita tai tuotteita, joiden voidaan kohtuudella olettaa olevan tarkoitettu syötäväksi.

Kysymys 3

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
2,00
Merkitse
kysymys

Elintarvikelakia sovelletaan

- a. elintarvikkeisiin
- b. elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin
- c. alkoholiuomiin
- d. omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen yksityistaloudessa
- e. yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon
- f. elintarvikekontaktimateriaaleihin

Kysymys 4

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
1,00
Merkitse
kysymys

Ruokahuollolla tarkoitetaan elintarviketoimintojen turvallisuuden valvontaa, joka perustuu pohjimmiltaan ruoan alkutuotantoon eli maatalouteen, karjatalouteen ja kalastukseen.

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 5

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
1,00
Merkitse
kysymys

Pääasiassa elintarvikeoikeus perustuu suoraan sovellettaviin Euroopan unionin asetuksiin.

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 6

Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä
2,00
Merkitse
kysymys

Etsi elintarvikelaista pykälä, jossa asiaa käsitellään. Kirjoita kenttään ainoastaan pykälän numero.

Haltuunotto §

Ruokaviraston tehtävät §

Elintarvikehuoneiston määritelmä §

Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säädökset §

<p>Kysymys 7</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 1,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Maaliskuussa 2006 voimaan tullut elintarvikelaki yhdisti vuonna 1995 säädetyn elintarvikelain, hygienialain ja terveydensuojelulain yhdeksi kokonaisuudeksi.</p> <p>☐ Tosi</p> <p>☐ Epätosi</p>
<p>Kysymys 8</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 1,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Elintarvikelakia on uudistettu kolme kertaa.</p> <p>☐ Tosi</p> <p>☐ Epätosi</p>
<p>Kysymys 9</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 2,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Yhdistä oikea asetus.</p> <p>Ravintolisädirektiivi pantiin täytäntöön tällä asetuksella.</p> <p>Määrittää elintarvikemerkintöjä koskevat yleiset periaatteet, vaatimukset ja vastuut.</p> <p>Asetuksella perustettiin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA).</p> <p>Varmistaa, että elintarvikkeisiin merkityt sekä esillepanossa ja mainonnassa käytetyt ravitsemus- ja terveysväitteet perustuvat tiedeyhteisön yleisesti hyväksymään näyttöön.</p> <p>Valitse... ▾</p> <p>Valitse... ▾</p> <p>Valitse... ▾</p> <p>Valitse... ▾</p>
<p>Kysymys 10</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 2,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Valitse oikeat vaihtoehdot.</p> <p>☐ a. Ravintolisistä saatava energiamäärä on ruokavalion kannalta merkityksellinen.</p> <p>☐ b. Ravintolisät voivat sisältää esimerkiksi vitamiineja, kivennäisaineita tai rasvahappoja.</p> <p>☐ c. Ravintolisien tarkoituksena on sairauksien ehkäisy.</p> <p>☐ d. Tavallisin ravintolisä on C-vitamiini.</p> <p>☐ e. Ravintolisien käyttö voi olla oleellinen tieto taudinmäärityksessä ja hoidossa.</p> <p>☐ f. Ravintolisillä voi olla lääkkeellisiä vaikutuksia.</p>
<p>Kysymys 11</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 1,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p><input type="text"/> tarkoittaa väitettä, jossa todetaan, esitetään tai annetaan ymmärtää, että elintarvikkeella on hyödyllisiä ravitsemuksellisia ominaisuuksia sen energiamäärän, ravintoaineiden tai muiden aineiden johdosta.</p> <p><input type="text"/> tarkoittaa väitettä, jossa todetaan, että elintarvikeryhmän, elintarvikkeen tai sen ainesosan ja terveyden välillä on yhteys.</p>
<p>Kysymys 12</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 2,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Pakollisia tietoja ravintolisien pakkausmerkinnöissä ovat</p> <p>☐ a. tieto valmisteen sairauksia ehkäisevästä vaikutuksesta</p> <p>☐ b. päivittäisen kulutuksen suositeltu annos</p> <p>☐ c. tieto valmisteen sisältämistä ravintoaineista ja muista aineista</p> <p>☐ d. ilmoitus siitä, ettei ravintolisää tule käyttää monipuolisen ruokavalion korvikkeena</p> <p>☐ e. varoitus, jonka mukaan suositeltua päivittäistä annosta ei saa ylittää</p>
<p>Kysymys 13</p> <p>Ei vielä vastattu</p> <p>Kokonaispisteistä 1,00</p> <p>Merkitse kysymys</p>	<p>Ensisijainen keino kuluttajille päätyvien elintarvikkeiden mikrobiologisen, kemiallisen ja fysikaalisen turvallisuuden sekä elintarvikkeista annettujen laatu- ja koostumustietojen varmistamiseksi on <input type="text"/>.</p>

Kysymys 14

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00Merkitse
kysymys

Valitse tehtävää hoitava valvontaviranomainen.

Kuntien tekemän elintarvikevalvonnan ohjaaminen ja kehittäminen.

Riippumattoman tieteellisen tiedon tuottaminen, neuvonta ja tiedottaminen elintarvikeketjun turvallisuuden takaamiseksi.

Käytännön elintarvikevalvonnan toteuttaminen ja elintarvikealan toimijoiden neuvominen.

Elintarvikevalvonnan ohjaaminen, kehittäminen, suunnitteleminen ja suorittaminen koko Suomen alueella.

Maahantuotavien ei-eläinperäisten elintarvikkeiden ja eräiden käyttö- ja kulutustavaroiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden valvonta.

Valitse... ▾

Valitse... ▾

Valitse... ▾

Valitse... ▾

Valitse... ▾

Kysymys 15

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymys

Mikä seuraavista on elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän virallinen kansallinen yhteyspiste?

- a. Ruokavirasto
- b. Tulli
- c. EFSA

Kysymys 16

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymys

Ravintolisäilmoitus on tehtävä kuukauden kuluessa ravintolisän markkinoille tuomisesta.

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 17

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymys

Ravintolisäilmoituksen myötä Ruokavirasto arvioi ravintolisän koostumuksen, turvallisuuden ja pakkausmerkintöjen lainmukaisuuden.

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 18

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00Merkitse
kysymys

Elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena toimijalle määrättävä elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu on vähintään

 euroa ja enintään euroa.**Kysymys 19**

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymys

Elintarvikesäännösten vastaisen toiminnan seurauksena toimijalle voidaan määrätä elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu, joka maksetaan

- a. valvontaviranomaiselle
- b. valtiolle
- c. kunnalle

Kysymys 20

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00Merkitse
kysymys

Valitse oikeat vaihtoehdot.

- a. Oikeudelliset riidat elintarvikelainsäädäntöasioissa ovat harvinaisia.
- b. Viranomaisohjeet kuuluvat pehmeän sääntelyn piiriin.
- c. EU:lla on yhtenäinen linja valmisteiden ravintolisiksi tai lääkkeiksi luokittelun suhteen.
- d. Elintarvikeoikeus perustuu pääosin kansallisen tason sääntelyyn.